

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ УЧНІВ НА ПРИКЛАДІ
ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ
ЗВОНАР АНТОНІНА ІВАНІВНА

Студентка 4-го курсу

Освітня програма: Українська мова і література

Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 2024

Науковий керівник: **Кордонєць О.А.**,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології
(*науковий ступінь, вчене звання, посада*)

Завідувач кафедри: **Берегсасі А.Ф.**,
доктор з гуманітарних наук, професор, доцент
(*науковий ступінь, вчене звання, посада*)

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2025 року

Протокол № _____ / 2025

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ УЧНІВ НА ПРИКЛАДІ
ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Освітня програма: Українська мова і література
Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: Кордонець О.А.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Рецензент: Вайдич Т.В.,
магістр філології, старший викладач кафедри філології
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Берегове

2025

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

**A HUMANISTA VILÁGNÉZET KIALAKÍTÁSA A TANULÓKBAN PAVLO
VYSHEBABA MUNKÁSSÁGA ALAPJÁN**

Szakdolgozat

Készítette: Zvonár Antonina

IV. évfolyamos Középiskolai oktatás (ukrán nyelv és irodalom)

szakos hallgató

Témavezető: Kordonec Olekszandr,
a filológiai tudományok kandidátusa, docens
(tudományos fokozat, cím, tisztség)

Recenzens: Vajdics Tetyána,
a filológiai magiszter, a filológiai tanszék vezető oktatója
(tudományos fokozat, cím, tisztség)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. Тема війни в сучасній українській літературі.....	12
РОЗДІЛ 2. Художній світ збірки «Тільки не пиши мені про війну».....	20
РОЗДІЛ 3. Вивчення творчості Павла Вишебаби в закладах загальної середньої освіти.....	31
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	43

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	6
1. FEJEZET. A háború témája a kortárs ukrán irodalomban.....	12
2. FEJEZET. A „Csak ne írnék nekem a háborúról” című verseskötet művészi világa	20
3. FEJEZET. Pavlo Visebaba életművének tanítása a középfokú oktatási intézményekben.....	31
KÖVETKEZTETÉSEK.....	41
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	43

ВСТУП

Сучасна українська література останнього десятиліття демонструє тенденції до активізації літературного процесу, даруючи читачам нові твори, звертаючись до нових тем, порушуючи оригінальну проблематику, відіграючи важливу роль у формуванні світогляду, особливо під час змін, спричинених війною. Трагічні події 2022-2025 років принесли в наше письменство нові імена. Серед них і Павло Вишебаба – один із митців, чия творчість має значний вплив на формування гуманістичних ідей у свідомості читачів. Його поезія народжена в умовах війни показує не лише особисті переживання автора, а й глибокі філософські роздуми над темами кохання, природи, віри, свободи та боротьби, що надає його творам особливого ліризму та філософської глибини. Вишебаба не лише письменник, а й активний громадський діяч, музикант, військовослужбовець Збройних сил України. Його творчість стала голосом епохи, яка не лише документує події сьогодення, а й формує світогляд сучасного покоління українців.

Народився Павло Вишебаба 28 березня 1986 року в місті Краматорськ Донецької області. Вищу освіту здобув на факультеті журналістики Маріупольського державного університету. Ще під час навчання він працював у місцевій пресі, а згодом переїхав до Києва, де продовжив кар'єру у сфері комунікацій. Під час подій Революції Гідності став активним учасником протестного руху, працював у пресцентрі Штабу національного спротиву, а згодом – у пресслужбі Кабінету Міністрів України. Крім того, він активно займається екологічною діяльністю, заснував громадську організацію «Єдина Планета», яка зосереджується на захисті прав тварин та екологію. Як музикант, він створив гурт «One Planet Orchestra», у якому поєднував соціальну активність із творчістю¹.

У 2014 році, після початку російської агресії на сході України, коли росіяни почали окупувати Донеччину, в тому числі й рідний для поета Краматорськ, П.Вишебаба свідомо перейшов на українську мову, вважаючи це частиною спротиву російської агресії: *«Росіяни заходили у Краматорськ з гаслами про «одну мову – один народ». Я зрозумів, що треба забрати цей аргумент у ворога та перейшов на українську»*².

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року, Павло Вишебаба добровільно прибув до військкомату з наміром захищати державу зі зброєю в руках. Однак через травму, отриману під час Революції Гідності внаслідок чого

¹ Копитко В. «Пишу від імені тисяч військових». Що відомо про бійця ЗСУ і поета Павла Вишебабу [Електронний ресурс] // РБК-Україна. 2024. Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/pishu-vid-imeni-tisyachi-viyskovih-shcho-1729169950.html> (дата звернення: 15.03.2025).

² Де служити та чим займається поет і військовий Павло Вишебаба. Український Свідок // Український тижень. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/de-sluzhyt-ta-chym-zajmaetsia-poet-i-viyskovyj-pavlo-vyshebaba-ukrainskyj-svidok/> (15.03.25).

він втратив зір на одне око, його спочатку не прийняли до лав Збройних сил України. Але Вишебаба не полишав спроби долучитися до військової служби і все-таки його було зараховано до бойового підрозділу. На сьогодні він служить у складі 68-ї Окремої егерської бригади імені Олекси Довбуша¹.

В сучасну українську літературу Павло Вишебаба прийшов як поет. Його ліричні твори, значна частина яких створена під час перебування на фронті, стали своєрідним мистецьким літописом воєнного часу. У грудні 2022 року вийшла дебютна збірка поета «Тільки не пиши мені про війну», яка отримала широкий суспільний резонанс і стала бестселером в Україні. Поезії Вишебаби не лише відображають реальність війни, а й мають значний вплив на сучасний літературний процес. Його поетичний голос вирізняється щирістю, емоційною глибиною та вмінням тонко передавати людські переживання. Саме тому творчість поета отримала високу оцінку письменників і критиків, хоча ґрунтовних досліджень його лірики наразі ще не маємо. Зокрема, видавець, поет і головний редактор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» Іван Малкович у цьому контексті зазначив: *«Небагато поетів так стрімко вривалися в літературу, як це зробив Павло Вишебаба. Я помітив, що його стиль вже починають наслідувати інші літератори, а це дуже добре свідчить про силу його таланту»*².

Ключовими мотивами, які пронизують збірку, є пошук ідентичності, вибір та відповідальність, біль та втрата. Пошук ідентичності для Вишебаби є особливим місцем, оскільки його ліричний герой намагається зрозуміти власне місце у світі, між особистим та суспільним, індивідуальним та національним. У цьому контексті центральним є мотив вибору: герой постає перед моральною дилемою, коли особисті бажання та прагнення поступаються обов'язку перед рідною землею та народом. Водночас війна приносить із собою біль та втрати, що стає ще одним мотивом збірки. Вірші Вишебаби сповнені глибоких емоційних переживань, пов'язаних із загибеллю побратимів, зруйнованими містами, неможливістю повернутися до колишнього мирного життя.

Дослідниця Оксана Гальчук у статті «Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну»» акцентує увагу на темі «людина і війна» та її впливі на ідентичність ліричного героя. Літературознавиця слушно відзначає, що поезія Вишебаби є унікальним явищем у сучасній українській літературі. Вона

¹ Копитко В. «Пишу від імені тисяч військових». Що відомо про бійця ЗСУ і поета Павла Вишебабу [Електронний ресурс] // РБК-Україна. 2024. Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/pishu-vid-imeni-tisyachi-viyskovih-shcho-1729169950.html> (дата звернення: 15.03.2025).

² Цитата за: Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Видання друге, доповнене [Текст]. Київ: Видавництво Однієї Книги, 2023. С.1.

розглядає структуру збірки, провідні мотиви, художні особливості та загальну картину світу, створеного поетом¹.

Крім цього, за спостереженням Оксани Гальчук, Вишебаба у збірці «Тільки не пиши мені про війну» уникає прямолінійного зображення війни: «Моделюючи образ війни, автор не вдається до деталізованих батальних сцен і мілітарної лексики. Натомість віддає перевагу роздумам про сенс буття, активує мотив пам'яті, занурюється в психологічний портрет героя»². Це підкреслює філософську спрямованість його лірики та її емоційно-експресивний характер.

У поезіях Вишебаби війна постає не лише як фізичне протистояння на полі бою, а й як глибоке екзистенційне випробування, що зачіпає питання життя і смерті, любові та втрати, надії та болю. Мотив пам'яті успішно виконує ключову роль у його творчості, адже поет не просто фіксує події війни, а й передає особливості переживання її учасників, трансформуючи їх у художній текст. Завдяки цьому його вірші стають глибокими психологічними дослідженнями внутрішнього стану людини, яка намагається зберегти себе у часи війни. Таким чином, Вишебаба створює складний психологічний портрет війни – не лише учасника бойових дій, а й людини, яка осмислює сутність людського світу, додає власні страхи та зберігає людяність у надзвичайних умовах.

Приділяли літературознавці увагу і дослідженню концепту «свободи» у творчості поета. У статті «Політичний аспект концепту «свобода» у творчості Павла Вишебаби» Михайло Пилинський аналізує, як поет осмислює поняття свободи у своїх творах. Дослідник зазначає, що для Вишебаби свобода має два виміри: «свобода від» і «свобода для». У політичній площині «свобода від» означає звільнення від загарбників, тоді як «свобода для» є встановленням державності та розбудови культурно-історичної спадщини³.

М.Пилинський підкреслює, що для поета свобода також пов'язана з особистою відповідальністю та прагненням до вищої мети. Вишебаба уникає прямолінійної мілітарної риторики, натомість акцентує увагу на внутрішньому досвіді та моральному виборі особистості. Його поезія демонструє глибоке усвідомлення цінності свободи як фундаментального чинника формування нації. Це робить його українську творчість

¹ Гальчук О. Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.22.2> (дата звернення: 15.03.2025).

² Там само.

³ Пилинський М. Політичний аспект концепту «свобода» у творчості Павла Вишебаби // Синопис: науковий журнал. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.1.2> (дата звернення: 15.03.2025).

актуальною в сучасному літературному просторі, особливо в умовах триваючої боротьби за незалежність¹.

П.Вишебаба є яскравим представником сучасної української поезії, який активно поєднує літературне слово з музикою та візуальними мистецтвами, розширюючи межі традиційної поетичної форми. Одним із важливих аспектів його творчості є прагнення не лише висловлювати особисті переживання, а й створювати художні проєкти, що мають глибокий суспільний і культурний зміст.

Як зазначає А. Маліцька у статті «Відеопоезія Павла Вишебаби: інтермедіальний аспект», відеопоезія у митця є не просто формою презентації тексту, а повноцінним мистецьким явищем, яке розширює межі традиційної літератури. Завдяки поєднанню візуальних, звукових та літературних компонентів його поезія набуває нових сенсів, підсилюється експресивність, а також розширюється аудиторія, включаючи тих, хто раніше міг не цікавитися поезією².

Значним внеском у сучасний культурний дискурс стали його спільні музично-поетичні проєкти з відомими українськими виконавицями. Зокрема, у співпраці з alyona alyona було створено пісню «Моє покоління», основу якої становить однойменний вірш Вишебаби. Автор зазначає, що цей текст був написаний у перші дні повномасштабного вторгнення між обстрілами на Донеччині й відображає вдячність та захоплення як військовими, так і волонтерами, які наближають перемогу. Згодом цей твір набув ще й меморіального значення, оскільки багато захисників, яким автор його читав, загинули в боях³.

Alyona Alyona також підкреслює важливість цієї співпраці, адже музика та поезія мають велику силу об'єднувати людей і доносити важливі ідеї до суспільства. Вона зазначає: «Для мене це була велика честь, а ще більша честь, що він обрав вірш «Моє покоління». Я слідкую за Павлом і пам'ятаю, як вперше прочитала цей вірш, він один із тих, які мені найбільше запам'ятались. Звичайно мені є що сказати про наше покоління і я з великим задоволенням доповнила його рядки своїми словами»⁴.

Ця співпраця між Павлом Вишебабою та alyona alyona є надзвичайно символічною, адже завдяки цій силі слова та музики, створюється простір для осмислення важливих

¹ Пилинський М. Політичний аспект концепту «свобода» у творчості Павла Вишебаби // Синопис: науковий журнал. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.1.2> (дата звернення: 16.03.2025).

² Маліцька А. Відеопоезія Павла Вишебаби: інтермедіальний аспект. Режим доступу: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/323/8897/18601-1?inline=1> (дата звернення: 16.03.2025).

³ Офіційний YouTube канал Павла Вишебаби. Vyshebababa & alyona alyona. Моє покоління. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=iSxTCh1YFgw> (дата звернення: 16.03.2025).

⁴ Там само.

суспільних тем. Ця інтермедійність дає можливість не лише розширити горизонти традиційної поезії, а й створити нову естетичну реальність, у якій поетичний текст перебуває в постійному діалозі з видимими та звуковими образами.

Творчість Павла Вишебаби не лише відображає жорстокі реалії сучасності, а й виконує важливу культурну та психологічну функцію, допомагаючи суспільству переосмислювати трагедію війни та зберігати національну ідентичність. Вивчення творчості Вишебаби є актуальним не тільки через малодослідженість, а й тому, що вона є живим відображенням історичного моменту, а також важливим феноменом української поезії.

Метою нашого дослідження є детальний аналіз теми формування гуманістичного світогляду учнів закладів загальної середньої освіти на прикладі поетичної творчості Павла Вишебаби.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) Дати загальну характеристику сучасної української літератури на тему російсько-української війни;
- 2) Проаналізувати художній світ збірки Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну»;
- 3) Розглянути особливості вивчення творчості Павла Вишебаби в школі.

Об'єктом дослідження виступає збірка Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну».

Предметом дослідження є поетика та мотиви, образна система згаданої збірки.

Застосовані у роботі **методи дослідження** – біографічний (використання фактів з біографії письменника для розуміння особливостей художніх творів), типологічний (з'ясування типологічних паралелей між творами Павла Вишебаби та інших представників сучасного літературного процесу, що зверталися до теми війни), філологічно-естетичний (поетичні твори розглянуто з погляду їх художньої вартості), культурно-історичний (твори поета проаналізовано в суспільно-історичному контексті нашої доби) та інші.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що результати та висновки аналізу можуть бути використані для подальшого дослідження творчості Павла Вишебаби для формування гуманістичного світогляду школярів на уроках української літератури.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали нашої наукової роботи можуть бути використані на уроках літератури в ЗЗСО, на спецкурсах та

семінарах з сучасної української літератури у вишах, у процесі написання курсових та кваліфікаційних робіт.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Обсяг роботи складає 45 сторінок.

РОЗДІЛ І

ТЕМА ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Війна завжди відігравала значну роль у формуванні культурного та літературного простору кожної епохи. Вона не лише змінює хід історії, а й залишає глибокий слід у свідомості суспільства, що неодмінно знаходить відображення у мистецтві слова. В українській літературі тема війни здавна є однією з центральних, однак із початком російсько-української війни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, тема війни набула ще більшого значення. Літературний процес адаптувався до нових умов, розширюючи простір для осмислення трагедії та боротьби українського народу.

Відображення війни в літературі часто проявляється у формі малої прози та поезії, які стають першими емоційними відгуками на події. Ці жанри дозволяють авторам оперативно реагувати на суспільні зміни, передавати особисті переживання та фіксувати настрої різних груп населення.

«Ті книги, що пишуться зараз – це фіксація реальності, це сильні емоції й переживання, які навряд може вдасться описати чи вписати в текст через 5-10 років. Це цінні моменти. Пізніше дещо може забутись або здаватись неважливим»,¹ – говорить Ганна Скоріна – дослідниця воєнної літератури.

Література періоду російської агресії, що почалася у 2014 році, присвячена війні на Донбасі. Ці твори були зосереджені на особистих свідченнях, роздумах про ідентичність та долю країни. Такі автори, як Артем Чех («Точка нуль»), Борис Гуменюк («Блокпост»), Євген Положій («Іловайськ»), Валерій Ананьєв («Сліди на дорозі»), Сергій Жадан («Інтернат») та ін., створювали тексти, що поєднували документальність і художнє осмислення².

Одним із важливих творів сучасної української військової літератури є книга Євгена Положія «Іловайськ» (2015). Це художньо-документальний роман, заснований на реальних подіях серпня 2014 року, коли українські військові та добровольці опинилися в оточенні в так званому «Іловайському котлі»³.

В інтерв'ю автор наголошував, що прагнув достовірно відтворити події, спираючись на розповіді безпосередніх учасників бою: «Є письменники, які морально

¹ Мимрук О. Воєнна література – тепер це і є укрсучліт // Читомо. 2023. Режим доступу: <https://chytomo.com/voienna-literatura-teper-tse-i-ie-ukrsuchlit/> (дата звернення: 18.03.2025).

² Лалюк О. Тема війни у fiction і non-fiction літературі. Artes liberales філологія. Режим доступу: <https://philology.ucu.edu.ua/ostap-laliuk-tema-viny-u-fiction-i-non-fiction-literaturi/> (дата звернення: 18.03.2025).

³ Положій Є. Іловайськ: розповіді про справжніх людей. Харків: Фоліо, 2015. 378 с.

готові їздити по шпиталях, зустрічатися з важкопораненими, їздити на фронт, щоб віднайти там своїх героїв. Саме так я писав «Іловайськ»,¹ – зізнається автор. Його книга стала унікальним документальним свідченням про один із найтрагічніших епізодів війни, що дозволяє читачам зануритися у переживання солдатів, їхній біль, страх і боротьбу.

Сучасна українська література, що висвітлює війну, охоплює різні аспекти життя в умовах військових дій. Її можна умовно поділити на: досвід фронту, волонтерів та цивільних в умовах війни. Кожен із цих напрямів демонструє унікальні переживання, що стали частиною сучасного літературного процесу.

Твори, що зображують досвід військових, створюють документальну або художню хроніку бойових дій. Особливістю таких текстів є їхня автентичність, вони часто написані самими військовими або журналістами, які іноді перебували в зоні бойових дій. Серед авторів, які воювали або працювали на передовій, можна виділити Павла Вишебабу, Артема Чеха, Валерія Маркуса, Бориса Гуменюка².

Література, створена безпосередніми учасниками бойових дій, має особливу цінність. Вона не тільки художньо осмислює перебування на фронті, а й фіксує реалії війни, передає глибокий особистий досвід, що створює сильний емоційний відгук у читача. Останніми роками українська література суттєво збагатилася творами військових, які не просто спостерігали за подіями, а разом брали в них участь.

Одним із найвідоміших авторів, який воює і водночас творить, є Павло Вишебаба – поет, музикант і військовий. Його поезія стала голосом сучасної української боротьби. Вірші Вишебаби наповнені глибокими роздумами про життя і смерть, про любов і втрату. Відомий вірш «Доньці» набув популярності не лише серед українців, а й за кордоном. Вірш є голосом багатьох засмучених батьків, які змушені переживати розлуку з дітьми через війну. Вони хочуть захистити своїх маленьких нащадків від жахів цього світу, але не мають можливості бути поруч з ними. Вишебаба відображає біль і прагнення кожного батька, який не може подарувати своєму синові чи доньці спокійне, безпечне дитинство, не може бути поруч з ними і водночас намагається зберегти для них мирні образи світу:

Тільки не пиши мені про війну,

¹ Євген Положій: «Я був свідомий, що в окупації мені не пробачать правди в романі «Іловайськ» [Електронний ресурс] // Центр політичного консалтингу. 2023. Режим доступу: <https://surl.li/ljhhqn> (дата звернення: 18.03.2025).

² Книги комбатантів про війну найбільше цікавлять читачів [Електронний ресурс] // Газета ФП. 2024. Режим доступу: <https://gazeta-fp.com.ua/news/knigi-kombatantiv-pro-vijnu-najbilshe-tsikavlyat-chitachiv> (дата звернення: 18.03.2025).

*Розкажи, чи є біля тебе сад...
Те, чого найбільше би я хотів,
щоб не було смутку в твоїх рядках...¹*

Цей вірш, як і більшість творів Вишебаби, передає глибоке бажання автора зберегти зв'язок із рідними, незважаючи на війну, і донести до них те, що справжній мир і благополуччя — це те, до чого ми прагнемо, навіть у ці важкі часи.

Ще один відомий письменник, військовий – Артем Чех, який у 2015-2016 роках служив у Збройних силах України. Його збірка «Точка нуль» – це документально-художній щоденник, у якому автор описує власний військовий досвід. Книга занурює читача у будні військового, показуючи не лише бойові дії, а й монотонність армійського життя, страх, втому, взаємини між солдатами. Без героїзації та пафосу Чех передає реальність війни такою, якою вона є із виснажливими тренуваннями, очікуванням, невизначеністю та внутрішніми змінами, які вона приносить кожному².

Тексти Артема Чеха допомагають цивільним зрозуміти, що війна – це не лише бої, а й довгі дні очікування, роздуми, побутові труднощі, зневіра. Він не просто описує події, а змушує читача зануритися у внутрішній світ військового, його переживання та сумніви: *«Часом я помічаю, що, окрім вартових, за цілий день у бік ворога ніхто так і не подивився. Іноді навіть вартів не дивляться. Байдужі до життя. Адже смерть – це те, що трапляється з іншими»³.*

Значний внесок у військову літературу робить і Валерій Маркус (Ананьєв), автор книги «Сліди на дорозі» (2018). Це не просто мемуари, а глибока розповідь про внутрішні зміни людини, яка пройшла крізь війну. *«Я взагалі вважаю, що війна недостойна жодного слова у жодній книзі. Війна – це люди, їх перетворення, їх зміни, їх емоції. Про це і сюжет «Слідів на дорозі», –* говорить письменник і військовослужбовець⁴.

Література, написана військовими, є важливою складовою сучасного літературного процесу. Вона не лише документує події війни, а й формує новий образ українського воїна – не міфічного героя, а звичайної людини, яка змушена боротися за свою країну, щоби захистити її від безжального ворога. Ці тексти залишаються літературними

¹ Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну [Електронний ресурс] // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. С. та О. Русових. 2023. Режим доступу: <https://libkor.com.ua/news/5650-tilki-ne-pishi-meni-pro-viinu> (дата звернення: 19.03.2025).

² Чех А. Точка нуль: збірник есеїв. Харків: Віват, 2017. 224 с.

³ Смерека Є. 13 книжок про війну в Україні, написаних військовими [Електронний ресурс] / Є. Смерека // mind : сайт. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20248521-13-knizhok-pro-vijnu-v-ukrayini-napisanih-vijskovimi> (дата звернення: 19.03.2025).

⁴ Ананьєв В. «Сліди на дорозі» – не про війну // i-ua.tv. Режим доступу: <https://i-ua.tv/society/14269-valerii-ananiev-slidy-na-dorozi-ne-pro-viinu>. (дата звернення: 19.03.2025).

свідченнями, які допомагають усвідомити реалії війни, її вплив на людину та суспільство в цілому.

Війна значно вплинула на літературний процес в Україні, зокрема на творчість волонтерів, які не лише допомагають армії та цивільним, а й фіксують свої переживання у книгах. Одним із найяскравіших представників цієї умовної категорії митців є Андрій Любка – письменник та волонтер. У книзі «Війна з тильного боку» (2023) прозаїк розповідає про будні й діяльність волонтерів, міграцію людей і зміну суспільних ролей у тилу. «Ця проза – про війну з тильного боку, зі спини, з тилу; про поїздки на фронт, волонтерство і щоденні виклики цивільного життя. Багата на деталі, цікаві розповіді й описи реальних пригод, ця книжка створює панорамну картину життя в Україні під час війни»¹.

У коментарі для видання «Varosh» автор пояснив, що назва книги «Війна з тильного боку» має два значення: тил у розумінні спини, у сенсі, як ужгородці можуть бачити війну, і тил у значенні надійного фундаменту, на якому стоїть армія і на який може опиратися в сенсі забезпечення та підтримки².

Література цього періоду відображає героїзм українських захисників та увічнює пам'ять загиблих воїнів. Вона акцентує увагу на трагізмі людської долі під час війни, що змінює кожного, хто з нею стикається. Письменники сучасності часто відмовляються від романтизованих чи пом'якшених зображень війни, натомість передають її такою, якою вона є, без прикрас і цензури. Документальність та відвертість стали важливими рисами військової прози й поезії. Війна стає приводом для глибоких роздумів про людське життя, цінності та майбутнє України. Автори не лише описують події, а й аналізують їх.

Особливого значення набуває документальна література, адже вона дозволяє зафіксувати війну «зсередини». Твори військових, волонтерів, журналістів і звичайних громадян відзначаються безпосередньою реалістичністю, прагненням передати правду без художніх прикрас. Окрім авторських книг, публікуються збірки реальних історій, зокрема у форматі щоденників, репортажів і спогадів. Такі видання стають не лише літературними свідченнями, а й історичними джерелами, що зберігають правду для майбутніх поколінь.

Прикладом книжки, яка поєднує щоденникові записи, інтерв'ю, репортажі з місць воєнних злочинів та поезію, є «Looking at Women Looking at War» («Щоденник війни і правосуддя: Дивлячись на жінок, що дивляться на війну») – це незавершена книга

¹ Любка А. Війна з тильного боку. Чернівці: Meridian Czernowitz. 2024.

² Любка А. Війна з тильного боку // Varosh. 2024. Режим доступу: <https://varosh.com.ua/> (дата звернення: 19.03.2025).

української письменниці Вікторії Амеліної. Книжка містить низку розповідей про українських жінок, які залучені в боротьбу з російськими окупантами або допомагають їй вести. На жаль, письменниця загинула 1 липня 2023 року внаслідок поранення, отриманого під час ракетного обстрілу росією Краматорська¹.

«Ми можемо програти, попри всі зусилля. Але якщо програємо, я хочу хоча б розповісти історію нашої боротьби за справедливість. Looking at Women, Looking at War – це саме ця історія. Історія війни, жінок, боротьби та втрати. Історія, яку має почути світ», – пояснювала авторка збірки².

Війна залишає глибокий відбиток і на цивільному населенні. Страх, вимушена міграція, втрата близьких, економічна нестабільність, адаптація до нової реальності – усе це створює особливий досвід, який письменники намагаються осмислити та передати у своїх творах. Література про цивільний досвід війни відкриває іншу перспективу, вона показує, як війна змінює місто, побут, свідомість людей, які залишаються в тилу або змушені тікати від бойових дій.

Поезія та романи Сергія Жадана не лише відображають події війни, а й намагаються зрозуміти її глибший сенс, її вплив на українське суспільство. У романі «Інтернат» (2017) автор описує війну очима цивільного — звичайного вчителя, який потрапив у зону бойових дій:

«...Січень 2015 року. Донбас. Паша, вчитель однієї зі шкіл, спостерігає, як лінія фронту неухильно наближається до його дому. Стається так, що він змушений цю лінію перетнути. Щоби потім повернутися назад. І для цього йому щонайменше потрібно визначитись, на чиему боці його дім...»³.

«Насамперед, це оптика війни з точки зору цивільного, мирного населення. Спроба показати цю війну очима не військових, не журналістів, не політиків, а саме пересічних українців, які знаходяться на лінії фронту. Про їхній вибір і відсутність у них вибору, про їхню позицію і відсутність у них цієї позиції, необхідність брати на себе відповідальність і відсутність звички брати на себе відповідальність», – зазначає С.Жадан в інтерв'ю BBC News Україна⁴.

Таким чином, література про цивільний досвід війни не тільки доповнює воєнний наратив, а й створює повну картину того, як війна проникає в життя кожного, навіть тих,

¹ Виходить книжка свідчень жінок про війну, які збирала Вікторія Амеліна // Читомо. 2024. Режим доступу: <https://surl.li/evsnvc> (дата звернення: 19.03.2025).

² «Дивлячись на жінок, які дивляться на війну» Вікторії Амеліної: перші відгуки на незавершену книгу від західних критиків // Суспільне Культура. Режим доступу: <https://surl.li/ietpms> (дата звернення: 19.03.2025).

³ Жадан С. Інтернат: роман. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2017. 336 с.

⁴ Жадан С. Оптика війни з точки зору цивільного населення: інтерв'ю // BBC News Україна. 2017. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504>. (дата звернення: 19.03.2025).

хто ніколи не тримав у руках зброю. Вона нагадує, що війна не закінчується лише на фронті – вона впливає на суспільство загалом, змінює його зсередини, залишаючи глибокі шрами в культурному, ментальному та емоційному просторі країни.

Війна в Україні, що почалася у 2014 році та переросла у повномасштабне вторгнення 2022 року, стала не лише національною трагедією, а й подією глобального масштабу. Вона знайшла своє відображення у творчості зарубіжних письменників, які, використовуючи свої літературні можливості, осмислюють цю війну, висловлюють підтримку Україні та привертають увагу міжнародної спільноти до її наслідків.

Значний внесок в осмислення війни зробили західні журналісти та письменники-документалісти, які побували в Україні та зафіксували події, свідками яких стали. Однією з найвідоміших праць є книга Люка Гардінга «Вторгнення. Кривава війна Росії та боротьба України за виживання» (2022). Британський журналіст, кореспондент «The Guardian», детально аналізує початок війни, її причини та наслідки.

«Я вважаю, що те, що робить Росія, є явним злом. І, по суті, Україна бореться за свій суверенітет, за демократію, за людські цінності та за порядність. Нормальне сучасне життя насправді поставлено на карту», – зазначав Гардінг в інтерв'ю «Donbas Media Forum» (2022)¹.

Ще однією важливою в цьому контексті роботою стала книга Ярослава Трофімова «Our Enemies Will Vanish: The Russian Invasion and Ukraine's War of Independence» («Наші вороги зникнуть: російське вторгнення та війна за незалежність України»). Ця праця увійшла до короткого списку номінантів на премію Орвелла у 2024 році. Трофімов, уродженець Києва, провів багато місяців на передовій, документуючи героїчний спротив українського народу².

Війна в Україні знайшла відображення і в поетичних творах. Польська поетеса Пауліна Підзик у своїх віршах передає відчуття близькості України та Польщі, а також глибокий емоційний слід, який залишає війна:

*Люблін до Луцька ще ближчий
ліжко побіля ліжка
побіля долоні,
коли світанок облизує небо ще невідомо*

¹ Горлач П. Книжку Лука Гардінга про війну в Україні презентують у Києві [Електронний ресурс] // Суспільне Культура. 2023. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/520921-knizku-luka-gardinga-pro-vijnu-v-ukraini-prezentuut-u-kievi/> (дата звернення: 19.03.2025).

² У короткому списку премії Орвелла 2024 – книга про російсько-українську війну, що вийде друком у Видавництві Старого Лева! // Видавництво Старого Лева. 01.07.2024. Режим доступу: <https://surl.li/sskbmh> (дата звернення: 19.03.2025).

*як шорстко це буде
наскільки широкі полишить шрами...¹*

Твори зарубіжних авторів про війну в Україні не лише висвітлюють події, а й формують міжнародний дискурс навколо російської агресії. Документальні книги, художні романи, поетичні збірки та есеї допомагають глибше усвідомити масштаб трагедії та її наслідки для всього світу.

Зарубіжна література про війну в Україні виконує важливу роль у міжнародній підтримці: вона не лише привертає увагу до подій, а й формує культурний міст між Україною та світом. Ці твори є частиною світової культурної спадщини та слугують нагадуванням про необхідність солідарності перед обличчям несправедливості.

Війна суттєво вплинула на всю сферу суспільного життя, зокрема й на культуру, яка виконує важливу роль у формуванні колективної пам'яті та осмисленні історичних подій. Воєнна література, особливо художньо-документальні твори, виконують важливу місію – збереження правди про війну.

Українська література завжди була не просто мистецтвом, а й засобом боротьби. У ХХІ столітті вона знову стала зброєю – не лише у культурному, а й у прямому сенсі. У часи, коли російська пропаганда намагається спотворити реальність і заперечувати злочини проти України, літературні твори залишаються своїми свідченнями епохи. Література війни відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості, після чого через художні образи, символи та історію героїв допоможе усвідомити спільний досвід боротьби. Саме тому сьогоденні воєнні тексти – це не просто художні твори, а частина великого процесу осмислення української ідентичності.

Отже, аналіз сучасної української літератури, присвяченої темі війни, засвідчує, що війна стала не лише історичною подією, а й важливим чинником формування нового літературного дискурсу. З початком російсько-української війни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, українська література отримала новий імпульс для осмислення трагічних подій, що відбуваються в країні.

Війна спричинила розширення жанрового спектру літератури: від короткої емоційної прози та поезії до масштабних художньо-документальних творів, що аналізують причини, перебіг і наслідки збройного конфлікту. Одним із ключових напрямів військової літератури стали тексти, написані безпосередніми учасниками подій – військовими, волонтерами, журналістами. Їхні твори вирізняються автентичністю, емоційною глибиною та документальністю.

¹ Фещук В. Океани киплять від співу: 11 віршів про війну від закордонних поетів. Читомо. 2022. Режим доступу: <https://chytomo.com/okeyany-kypliat-vid-spivu-11-virshiv-pro-vijnu-vid-zakordonnykh-poetiv/>

Серед авторів, які зробили значний внесок у висвітлення військової тематики, можна виокремити Євгена Положія («Іловайськ»), Артема Чеха («Точка нуль»), Валерія Ананьєва («Сліди на дорозі»), Бориса Гуменюка («Блокпост»), Сергія Жадана («Інтернат»), Павла Вишебабу та інших. Вони не лише передають безпосередній досвід війни, а й осмислюють її глибші аспекти – зміну людської природи, психологічні травми, боротьбу за ідентичність та майбутнє.

Таким чином, війна суттєво вплинула на розвиток української літератури, сприяючи появі нових тем, жанрових форм та стилістичних прийомів. Література стала не лише засобом фіксації подій, а й способом осмислення національної трагедії, збереження пам'яті та формування культурної спадщини, що відображає боротьбу українського народу за свою незалежність.

РОЗДІЛ II

ХУДОЖНІЙ СВІТ ЗБІРКИ «ТІЛЬКИ НЕ ПИШИ МЕНІ ПРО ВІЙНУ»

Вишебаба Павло Олександрович – український прозаїк, поет, музикант, екоактивіст та військовий. Народився 28 березня 1986 року в місті Краматорськ Донецької області. З раннього віку виявляв зацікавленість літературою та музикою, а перші спроби поетичного висловлення зробив у десятирічному віці російською мовою. Однак після окупації рідного міста у 2014 році перейшов на українську мову, прагнучи таким чином підкреслити свою національну ідентичність.

Активно займався громадською діяльністю, зокрема, він співзасновник громадської організації «Єдина планета», яка займається питаннями захисту тварин та екології. Митець також є співзасновником антихутряної кампанії «ХутроOFF»¹. Під час Революції Гідності долучився до роботи пресцентру Штабу національного спротиву. З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році Павло став на захист країни, вступивши до Збройних Сил України, де служить бійцем 68-ї окремої єгерської бригади імені Олекси Довбуша².

З початком війни поезія Вишебаби набула нового змісту, втілюючи досвід військового, патріота та громадянина, який бореться за свободу рідної землі. Основними темами його творчості є боротьба, національна ідентичність, біль, втрати, стан людини в умовах війни, любов до Батьківщини та надія на перемогу. Його вірші відзначаються емоційною наповненістю, що дає змогу читачам глибше відчувати драматизм сучасних нам подій.

Під час служби у Збройних силах Павло Вишебаба, попри побутові та інші перешкоди, не припинив творчої діяльності, виражаючи через поезію своє переживання, думки та емоції, викликані війною. Його вірші стали відображенням болю, надій та переживань українського народу в цей складний період. Дебютна збірка «Тільки не пиши мені про війну» стала своєрідним літописом почуттів українців, передаючи атмосферу та реалії воєнного часу³. Вийшла вона в перший рік повномасштабного вторгнення – наприкінці 2022 року і вже за перші два тижні набула шаленої популярності, адже було

¹ Павло Вишебаба про вірші, схід та дітей у війні [Електронний ресурс] // Схід Now . 2023. Режим доступу: <https://shidnow.com.ua/pavlo-vyshebabapro-virshi-shid-ta-ditej-u-vijni/> (дата звернення: 23.03.2025).

² Де служить та чим займається поет і військовий Павло Вишебаба // Український тиждень. 2023. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/de-sluzhyt-ta-chym-zajmaetsia-poet-i-vijskovyj-pavlo-vyshebabaukrainskyj-svidok/> (дата звернення: 23.03.2025).

³ Тільки не пиши мені про війну... [Електронний ресурс] // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. С. та О. Русових. 13.06.2023. Режим доступу: <https://libkor.com.ua/news/5650-tilki-ne-pishi-meni-pro-viinu> (дата звернення: 24.04.2025).

розпродано весь наклад, що дуже рідко трапляється з поетичними збірками. Вірші Павла Вишебаби привернули увагу до української поезії, а його декламації набирають тисячі переглядів у соціальних мережах, що підкреслює їхню значущість та впливовість у сучасному суспільстві¹.

Книга невелика за обсягом, включає майже шість десятків поезій з ілюстраціями Юрія Шаповала та одне коротке оповідання «Марсіани». Передмову до книги під назвою «Пробуджене покоління» написав відомий прозаїк Любо Дереш. Особливістю збірки «Тільки не пиши мені про війну» є поєднання документальної точності та художньої інтерпретації подій першого року війни. Автор не лише фіксує реалії воєнного часу, а й передає їх через символи, метафори та ритмічні модуляції. Його поезія особиста і водночас універсальна, адже резонує не лише тим, хто на фронті, а й цивільним, родинам, які чекають на повернення своїх близьких. Можливо саме в цьому полягає секрет її успіху та популярності.

В одному з інтерв'ю митець так пояснив свою потребу звертатися до поетичних рядків: *«Поезія пояснює почуття – що ми відчуваємо, перебуваючи саме тут, на фронті. Мені здається, це дуже важлива функція зараз, тому що всі читають поезію – і ті українці, що перебувають за кордоном, і ті, що у тилу»*².

Стиль Вишебаби вирізняється щирістю, емоційністю та глибоким символізмом. Він використовує прості, але виразні образи, які легко сприймаються та залишають глибокий слід у свідомості читача. Його поезія є прикладом того, як особистий досвід та громадянська позиція можуть гармонійно поєднуватися, створюючи впливові та надихаючі твори.

Збірка Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» отримала свою назву від першого рядка вірша «Доньці», який є одним із найемоційніших творів у цій поетичній добірці. *«Тільки не пиши мені про війну, / розкажи, чи є біля тебе сад»*, – так починається вірш, у якому ліричний герой відповідає на лист своєї доньки, що перебувала в евакуації за кордоном. Батько просить її не писати про війну, а розповідати про мирні речі: сад, коників, равликів. Така батьківська турбота в умовах війни надає твору особливої глибини та щирості³. Варто відзначити, що поезія має автобіографічний характер, оскільки донька поета з початку великої війни виїхала в безпечне місце за кордон і саме там зробила перші

¹ Тільки не пиши мені про війну... [Електронний ресурс] // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. С. та О. Русових. 13.06.2023. Режим доступу: <https://libkor.com.ua/news/5650-tilki-ne-pishi-meni-pro-viinu> (дата звернення: 24.03.2025).

² Вишебаба П. Українські письменники на війні [Електронний ресурс] // Український інститут. 2023. Режим доступу: <https://ui.org.ua/artists/pavlo-vyshebababa/> (дата звернення: 25.03.2025).

³ Там само.

кроки в опануванні письма, чим і похвалилася батькові та запитала, що саме написати йому в своєму першому листі?

Вірш швидко набув популярності, його було перекладено багатьма мовами, він став символом прагнення пересічних українців до миру серед жахів війни. Поезія побудована у формі монолога-звернення, де батько не просто спілкується зі своєю дитиною, а намагається захистити її від жорстокої реальності, зберегти спогади про мирне життя. Контраст між реальністю війни та мирними образами (саду, вишні, абрикоса, равликів) підкреслює бажання батька захистити доньку від руйнівного впливу воєнних подій¹. Провідний мотив твору поєднує батьківську любов із загальним прагненням зберегти мир і спокій для майбутнього покоління, не дати війні зруйнувати світ дитинства.

Окремо варто звернути увагу на засоби художньої виразності, які роблять цей вірш особливо проникливим. Звертання до доньки додає тексту особистої інтонації, що підсилює емоційний вплив на читача. Також важливим є мотив пам'яті та вдячності, що простежується у фінальних рядках, де герой прагне не лише зберегти спокій у душі дитини, а й нагадати світу про ціну цього спокою: *«запроси в Україну до нас гостей, / всіх, кого зустрінеш на чужині, / ми покажемо кожному по війні, / як ми вдячні за спокій своїх дітей»*².

Вірш «Доньці» став не лише частиною поетичної збірки, а й культурним явищем. У серпні 2022 року Павло Вишебаба разом із побратимами записав відео, в якому вони читають цей твір, демонструючи фотографії своїх дітей. Це відео стало символом зв'язку між військовими та їхніми родинами, нагадуючи, заради кого вони борються. У листопаді того ж року співачка KOLA разом із автором випустила пісню «Доньці», що поєднала поезію з музикою. Відеокліп, у якому взяли участь військові та їхні діти, надав твору ще більшої емоційної глибини, перетворивши його на гімн любові та надії.

Читачі відзначають сильний емоційний вплив цього вірша, його здатність зачепити найпотаємніші почуття. Він став голосом не лише одного батька, а всіх, хто захищає Батьківщину, мріє про повернення до звичайного життя, сповненого тепла та родинного затишку. Під відео з твором люди залишали відгуки: *«Пісня зворушливо зачіпає за живе, викликаючи глибокі емоції, що відгукуються в душі»*³, *«Сльози душать, виймають душу*

¹ Гальчук О. Поетичні варіації теми «батько і донька» в сучасній українській ліриці // *Вісник науки та освіти*. – 2025. – № 1(31). – С. 227. Режим доступу:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51132/1/O_Halchuk_Visnyk_2025.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

² Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Видання друге, доповнене. Київ: Видавництво Однієї Книги, 2023. С. 15.

³ Вишебаба П. Vyshebababa & KOLA. Доньці. YouTube. Режим доступу: <https://surl.li/tfaycq> (дата звернення: 25.03.2025).

рядки...»¹, – такі коментарі демонструють, наскільки глибоко ця поезія резонує з переживаннями слухачів.

Водночас продовження теми зв'язку між воїном і його рідними простежуємо в іншому знаковому вірші Павла Вишебаби – «Мамі». Якщо у «Доньці» ліричний герой звертається до дитини, намагаючись зберегти для неї світ без війни, то у «Мамі» він звертається до своєї матері, яка так само, як і донька, чекає на нього і молиться за його повернення. Обидва твори формують єдиний емоційний простір, у якому поет передає складні почуття любові, турботи та болю розлуки.

Вірш «Мамі» Павла Вишебаби – це проникливе звернення сина до матері, сповнене любові, турботи та намагання заспокоїти її хвилювання: *«Повір, що намарно сльози твої течуть, / не слухай новин і сусідську пані, / у мене все добре, харчуюся досхочу, / нарешті потрапив у гарну компанію»* (С.51). Ці рядки відображають спробу сина зменшити тривоги матері шляхом гумористичного підкреслення позитивних аспектів свого військового життя. Герой вдається до особливої тактики: він намагається представити своє військове життя в якомога позитивнішому світлі, знімаючи з нього драматизм і додаючи навіть легку іронію: *«...веду на природі активний спосіб життя. / Ти часто казала – це добре для серця»* (С.51).

Однак за видимою легкістю слів відчувається глибока турбота про матір, бажання захистити її від жахів війни, показати, що він тримається і не падає духом. Ліричний герой описує підрозділ як «чернечий скит», де панує суворий розпорядок, а бійці ведуть аскетичний спосіб життя. Це порівняння підкреслює дисциплінованість та згуртованість військових, які, незважаючи на труднощі, підтримують один одного².

Поезія «Мамі» – це не просто лист із фронту, це місток між двома світами: світом війни, де перебуває син, і світом дому, де на нього чекає мати. Вишебаба дуже тонко передає один із найболючіших аспектів війни – розрив між тими, хто воює, і тими, хто чекає. Цей розрив не тільки фізичний, а й емоційний, адже ті, хто залишилися в тилу, можуть лише здогадуватися, що насправді відбувається з їхніми рідними, щодня переживаючи за них і чекаючи звістки.

Однак війна зачіпає не лише тих, хто воює, а й мільйони цивільних, змушених покинути свої домівки в пошуках безпеки. Вірш «Сторіччя біженців» Павла Вишебаби є глибоким і символічним осмисленням вимушеного переселення українців, спричиненого

¹Вишебаба П. Vyshebaba & KOLA. Доньці. YouTube. Режим доступу: <https://surl.li/tfaycq> (дата звернення: 25.03.2025).

² Гальчук О. Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну». // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. 2023. (22). Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.22.2> (дата звернення: 25.03.2025).

війною, яку розв'язала Росія проти України. Автор звертається до історичних паралелей, підкреслюючи, що ХХІ століття стало епохою масової міграції, вигнання та втрати дому. Війна змушує людей залишати рідні землі, розчинятися в новому суспільстві, адаптуватися до нової реальності, яка часто буває чужою та незрозумілою. Завдяки такому прийому П.Вишебаба виходить із всеукраїнського на більш масштабний – загальносвітовий рівень.

У вірші автор змальовує глобальний контекст цього явища, протиставляючи особисті переживання вигнанців холодним та бездушним міжнародним організаціям, таким як НАТО та ООН. Фраза *«Все складається з атомів, навіть НАТО, / вся ООН та інші організації»* (С.33) натякає на розпад систем, які не змогли запобігти війні та не гарантують безпеки для людей. Це своєрідна художня критика світового порядку, що дозволив трагічний сценарій війни та вимушеного переселення мільйонів українців.

Образ «Вавилонської вежі», який використаний у творі, символізує хаос, втрату єдності та змішування культур. У нових країнах українці стикаються з людьми, що розмовляють іншими мовами, мають інший культурний та релігійний досвід, що посилює їхні почуття відчуженості та самотності. Емоційний аспект вірша переданий через роздуми ліричного героя, який прагне усвідомити, що означає втрата дому. Вислів *«двадцять перше сторіччя – сторіччя біженців, вигнанців і мігрантів. Сумне сторіччя»* (С.33) підкреслює масштаб трагедії, що зачепила мільйонів українців.

Центральний символічний образ дитини, яка хотіла побачити море, вказує на вимушене блукання людей у пошуках безпечного місця. Наприкінці твору звучить риторичне питання: *«Що ми маємо спільного з ними, тату?»*. Це глибокий екзистенційний момент, який піднімає питання ідентичності, спільності людського досвіду та втрати коріння. Відповідь *«все складається з атомів»* ніби зводить усе до матеріального, натякаючи на те, що у світі, де все розпадається, найголовніше – не втратити свою сутність.

«Сторіччя біженців» – рефлексивний вірш, що передає біль і трагедію українців, змушених покинути Батьківщину через війну. Вишебаба не лише описує реальність вимушеного вигнання, а й звертається до глибших філософських питань: що означає бути вигнанцем, чи можливо знайти справжній дім у вигнанні та якою є ціна втрати рідної землі.

У збірці «Тільки не пиши мені про війну» автор майстерно відтворює реальність фронту, підкреслюючи як фізичні, так і психологічні аспекти війни. Поезії книги наповнені образами смерті, втрат і водночас проявами мужності та стійкості. Війна змінює людей, формує їхні характери, загартовує або ламає. У поезії Павла Вишебаби війна постає не лише як фізичне протистояння, а й як глибокий психологічний і філософський досвід.

Вірш «Моє покоління», яким відкривається збірка, є одним із найяскравіших текстів книги, стає своєрідним програмним твором, оскільки не просто зображує війну в традиційному сенсі, а рефлексує над тим, як вона змінює ціле покоління українців.

Перший рядок побудований на антитезі, контрасті між історією, що виглядає повільною та впорядкованою на сторінках книг, і реальністю, яка у сприйнятті людини летить стрімко й безповоротно: *«Історія в книгах довга, наживо – минає стрімко»* (С.13). Використаний художній засіб підкреслює, що воєнні події змінюють долі людей миттєво, позбавляючи їх можливості на спокійне життя. Це важливий момент для розуміння ролі війни у свідомості покоління, що є ровесником незалежності України і сформувалося в умовах безперервної боротьби.

Головний мотив вірша – незламність української молоді, її готовність боротися за свою землю. Ліричний герой підкреслює рішучість своїх сучасників, наголошуючи: *«Моє покоління пише сльозами й вогнем сторінку»* (С.13). Тут використана яскрава метафора, що вказує на одночасну трагедію і героїзм цього покоління, яке залишає свій слід у світовій історії. Крім цього, поет створює низку образів, що вражають своєю виразністю. Війна для його покоління – це водночас трагедія і щоденна реальність, у якій навіть страх та біль трансформуються у своєрідний виклик долі: *«Дивіться, як сміємося прямо в обличчя смерті»* (С.13). Цей образ демонструє, що молоді воїни знаходять сили не тільки виживати, а й зберігати людяність навіть у найтемніші моменти.

Однією з ключових тем є подвійність емоційного стану воїнів: з одного боку, вони воюють, не втрачаючи волі до життя, а з іншого – приховують свої справжні почуття від інших: *«Моє покоління плаче так, щоб ніхто не бачив»* (С.13). Цей рядок підкреслює глибину емоційної травми, яка залишається невидимою для зовнішнього світу. Тут можна побачити паралелі з гуманістичним світоглядом: навіть в умовах війни люди залишаються чутливими, здатними до співпереживання і внутрішніх переживань.

Важливе місце у творі займає тема віри. У найкритичніші моменти бійці шукають надію та спасіння, що яскраво передано у рядках: *«За мить як піти в атаку, ми молимося про спасіння, / якщо Бог і є, він носить форму мого покоління»* (С.13). Ця глибока метафора стверджує, що саме українські воїни стали уособленням справедливості та захисниками життя. Вони не чекають чудес, а самі стають тими, хто змінює хід історії.

Ще одним важливим образом у вірші є метафора солі, яку дослідниця Оксана Гальчук трактує як символ на перетині біблійного і реального контекстів: *«Якщо би всю сіль з копалин жбурнути в страждання світу, / то більшість у наших ранах розквітла би горицвітом»* (С.13). Як слушно зазначає літературознавиця, цей образ поєднує біблійний мотив «соляного стовпа», що символізує жах перед побаченими стражданнями, та реальний

топонімічний контекст Донбасу, з його соляними копальнями. Дослідниця підкреслює, що у цьому контексті «сіль, що проростає горицвітом» є метафорою драматичного досвіду як підґрунтя для самоусвідомлення покоління поета¹.

Особливо сильним та емоційним є завершальний акорд поезії. Оксана Гальчук зазначає, що мова у творі Вишебаби виступає генераційним маркером, який підкреслює культурний вимір спротиву: *«Якщо, як і ми, уголос, ти весело й непохитно / читаєш це українською, значить ми бились гідно»* (С.13). Цей рядок засвідчує, що боротьба українців триває не лише на полі бою, а й у культурному просторі. Автор ніби звертається до майбутніх поколінь зі своєрідним нагадуванням: якщо українська мова залишиться живою, це означатиме, що їхня боротьба була не даремною².

Через символіку, контрасти та художні засоби автор передає не лише реалії фронтового життя, а й психологічний стан людей, які змушені адаптуватися до війни. Важливо, що цей вірш не просто фіксує події війни, а звернений до майбутнього. Заключні рядки переносять сенс боротьби у площину мови та культури, наголошуючи, що справжня перемога – це збереження нації та її ідентичності. Таким чином, «Моє покоління» не просто документує війну – воно формує новий культурний код, де боротьба за Україну стає боротьбою за її майбутнє у всіх вимірах.

Війна залишає не лише руїни та смерть, а й глибокий відбиток у свідомості тих, хто вижив. У вірші «Фантомні болі» автор фокусує увагу на темі втрати та незавершеності боротьби. Цей твір через прийом персоніфікації розгортає просторові координати війни, де Донбас постає як «знерухомлена кінцівка» України, яка продовжує боліти навіть після її насильницького «відрізання». Війна в поезії набуває не лише географічного, а й глибоко тілесного та психологічного виміру.

У поетичній збірці «Тільки не пиши мені про війну» вірш «Фантомні болі» займає особливе місце, оскільки порушує одну з найглибших тем сучасної української літератури – відчуття втрати, розірваної єдності та незворотності змін, спричинених війною. Автор використовує медичну метафору фантомного болю, щоб передати відчуття втрати окупованих територій та болю за ними, що не вщухає, хоча фізично ця частина тіла – територія країни – вже ампутована.

Вже у першій строфі Вишебаба задає мінорний тон поезії, вказуючи на міста, що *«не прокинуться від сирени»* (С.17), адже вони покинуті мешканцями – їх *«відрізали скальпелем фронту супроти волі»* (С.17). Тут фронт постає не просто як лінія розмежування, а як

¹ Гальчук О. Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну». // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. 2023. (22). - С. 17. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.22.2> (дата звернення: 26.03.2025).

² Там само.

хірургічне втручання, жорстоке і вимушене, що залишає після себе фантомний біль. Таке порівняння дозволяє глибше усвідомити всю трагедію війни: вона позбавляє не лише територій, а й частини нас самих, нашого культурного коду та національної ідентичності, яка продовжує боліти, навіть якщо фізично її вже немає.

Автор створює яскраву глибинну метафору покинутих міст, що уподібнюються до кровоносної системи, яку руйнує війна. У рядках *«На Донбасі міста не прокинуться від сирени, / їх покинули люди, як залишає кров вени»* (С.17) поет малює «постапокаліптичну» урбаністичну картину спорожнілих після евакуації вулиць, які втратили життя так само, як тіло втрачає кров. Ця метафора підкреслює, що окуповані міста не просто змінюють господаря – вони втрачають свою життєву енергію, перетворюючись на неживі простори, що продовжують боліти навіть тим, хто змушений був їх покинути.

Окремо варто звернути увагу на метафору «зшивання країни», яка формує ще одну важливу асоціацію між медициною та війною. Вишебаба порівнює війну з процесом лікування, проте цей процес набуває гіркої іронічного підтексту. У рядках *«Не у білих халатах — у формі з брудними літерами, / тут країну зшивають голками крупнокаліберними»* (С.17) поет підкреслює, що ті, хто мав би лікувати та відновлювати, змушені брати до рук зброю, щоб захистити свою землю. Використання слова «голки» у поєднанні з «крупнокаліберними» створює різкий контраст: те, що мало б зашивати рани, в реальності війни перетворюється на інструмент знищення.

У наступних строфах автор переходить до осмислення неминучості жертв у цій екзистенційній боротьбі. У рядках *«Український світанок зійде над Донецьким кряжем, / хтось із нас неодмінно до ночі в цю землю ляже»* (С.17) образ світанку набуває подвійного смислового значення. З одного боку, це традиційний для фольклору та міфології символ надії, нового початку, повернення світла після темряви окупації. З іншого – це нагадування про те, що цей світанок буде оплачений життями тих, хто воює за нього. Війна завжди вимагає жертв, і солдати усвідомлюють цю реальність, щораз заряджаючи зброю. У цьому контексті вірш поета ХХІ століття Павла Вишебаби перегукується з антивоєнною «жовнірською» поезією «Нічліг» представника ХІХ століття Юрія Федьковича, де також очікування світанку наповнює ліричного героя суперечливими почуттями.

Особливо вражає емоційною напругою фінальна строфа, у якій протиставляються мирне життя та військовий обов'язок. У рядках *«Тільки думка майне, як заправиш в різжок набої, / що ти жив, як простий чоловік, а помреш, як воїн»* (С.17) закріплюється головний екзистенційний мотив поезії Вишебаби – перетворення людини на солдата, коли обставини змушують її прийняти цю роль. Ліричний герой не народився воїном, але війна змінює його сутність, змушує прийняти нову ідентичність, у якій смерть стає частиною обраного шляху.

Таким чином, «Фантомні болі» є не просто літературним свідченням війни, а глибоким філософським осмисленням її наслідків. Вишебаба майстерно використовує метафоричний образ ампутації, щоб передати не лише фізичну втрату територій, а й болючий зв'язок людей зі своєю землею, який не зникає навіть після окупації. Його поезія демонструє, що війна не завершується простою зміною кордонів – вона залишає фантомний біль у свідомості людей, які змушені її пережити. Цей вірш підкреслює, що боротьба за територію – це боротьба за власну ідентичність, а війна є не лише фізичним, а й психологічним випробуванням, яке триває довго після закінчення бойових дій.

У збірці «Тільки не пиши мені про війну» Павло Вишебаба майстерно відтворює фронтову реальність, підкреслюючи як фізичні, так і психологічні аспекти війни. Вірші наповнені образами смерті, втрат та водночас проявами мужності й стійкості.

Якщо у «Фантомних болях» передано невідворотність втрати, розчленованість не лише територіальну, а й душевну, то у вірші «Спрага» йдеться про інше – про прагнення життя після смерті, кохання після війни. Ці твори контрастують між собою, створюючи своєрідний перехід від болю до відновлення. Якщо попередній вірш про фізичні та душевні ампутації, то цей – про можливість їх зцілення.

«Спрага» – це вірш про прагнення любові, яке стає життєво необхідним після жахів війни. Автор розкриває тему відновлення через кохання та тілесну близькість, яка постає не лише як пристрасть, а й як порятунком від психологічних ран. Війна лишає на людях не лише фізичні, а й емоційні шрами, і ліричний герой прагне змити її, розчинити в любові.

Важливою деталлю є мотив очікування: війна триває, але є віра в майбутнє, де вона закінчиться. Рядки *«Як замовкнуть усі автомати / і розчуємо врешті весну»* (С.36) символізують надію на кінець воєнних дій. Весна тут не просто пора року, а символ відродження, очищення, який закорінений ще у прасвідомості і використовувався в одному з найдавніших фольклорних жанрів – веснянках. Це протиставлення війни й мирного життя повторюється у багатьох воєнних текстах, але Вишебаба надає йому особливої інтимності, переносячи його на рівень особистого, а не лише суспільного досвіду.

У вірші з'являється й мотив тілесного пізнання, яке в умовах післявоєнного світу стає актом відновлення: *«Я по мушках, по зоряних мапах / вивчу всю, як створив тебе Бог»* (С.36). Цей образ підкреслює нове відкриття близької людини, прагнення знову пізнати її, наче світ, що відроджується після руйнування. Герой сприймає кохану як єдину сталість у хаосі, як можливість знайти себе після втрати себе у війні.

Окремо варто відзначити повтори рядків у першій і останній строфах: *«Як же спрагло ми будем кохатись, / щоби змити із себе війну»* (С.36). Це підкреслює колообіг відчаю та

надії, змученості та жаги до життя. Ліричний герой не знає, чи переживе цю війну, але якщо так – його порятунком стане любов, яка здатна повернути людину до самої себе.

Цей вірш набув особливого значення під час повномасштабної війни в Україні. Він показує не лише особливості переживання ліричного героя, а й почуття тисяч українців, які через війну були змушені відкласти свої звичайні людські бажання та почуття на другий план. Війна змінює людину, віддаляє від мирного життя, але кохання залишається тією силою, що здатна повернути її назад. У цьому контексті поезія «Спрага» перегукується з кращими зразками світової літератури, де тема кохання під час війни часто розглядається як єдиний спосіб подолати жахиття (наприклад, «Прощавай, зброє» Ернеста Хемінгуея).

Вірш «Спрага» займає особливе місце у збірці, хоча контрастує з попередніми творами, де акцент робиться на боротьбі та втраті. Якщо у вірші «Фантомні болі» показана війна як незагойна рана, а в поезії «Моє покоління» – героїчна боротьба, то «Спрага» звертається до найбільших людських почуттів, наголошуючи на тому, що навіть війна не здатна знищити кохання.

Збірка Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» є важливим явищем в українській літературі, що відображає глибокий і складний досвід сучасної війни. Тема війни в її різноманітних аспектах – від особистих переживань до глобальних трагедій – пронизує більшість віршів збірки. Через майстерно втілені образи та метафори поет передає емоційний стан не лише ліричних героїв, а й самого себе, що дозволяє читачеві проникнути в атмосферу болю, втрат і надії.

Окрім поетичних текстів, збірка включає тематичні ілюстрації Юрія Шаповалова, який надає візуальне життя метафорам та образам, що з'являються у віршах Вишебаби. Художник описував свою співпрацю з автором так: *«Ти читаєш вірші, а там такі круті метафори, що буквально починаєш їх перемальовувати...»*¹. Це свідчить про те, як глибокі образи поета надихають на творчість, а також підкреслює тісний зв'язок між текстом та візуальним мистецтвом.

Крім цього, додавання QR-кодів, які ведуть до відео-декламацій віршів на YouTube-каналі автора, дозволяє створити інтерактивний досвід для читачів. Це додає новий вимір сприйняття поезії, дозволяючи слухати вірші в інтерпретації самого автора, що значно посилює емоційний ефект. В цілому, відгуки на збірку «Тільки не пиши мені про війну» свідчать про те, що вона стала не тільки важливою подією в українській літературі, але й знайшла своє місце в серцях широкого кола читачів. Вони підкреслюють її актуальність, глибину і здатність торкатися найпотаємніших куточків душі. Збірка стала не просто

¹ Тополь Н. Юрій Шаповал – чесний художник, що не йде за модою, пише життя і війну // Решетилівщина. 2023. Режим доступу: <https://resh.news/news/1040/> (дата звернення: 26.03.2025).

художнім вираженням переживань автора, а й потужним інструментом для формування колективної пам'яті та осмислення сучасної української історії.

Вірші Вишебаби резонують із переживаннями українців у часи війни, адже його ліричний герой – не абстрактний образ, а справжній живий воїн зі своїм емоційним всесвітом, який захищає свою країну та одночасно залишається люблячим батьком, чоловіком, другом. Особливо глибокий відгук поезії П.Вишебаби знаходять серед військових. Наприклад, вірш «Доньці» читають солдатів на передовій, адже він показує їхнє переживання – тугу за родиною, прагнення зберегти для дітей світ без війни.

Художній світ збірки «Тільки не пиши мені про війну» глибоко ліричний та емоційний, несе потужний духовний заряд, що об'єднує українців на фронті і в тилу. Твори цієї книги стали своєрідним голосом покоління, яке бореться за свободу України у війні проти росії.

РОЗДІЛ III

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Одним із ключових завдань сучасної школи є формування в учнів системи цінностей, яка ґрунтується на людяності, емпатії, повазі до інших і здатності до критичного осмислення дійсності. Важливу роль у цьому процесі відіграють дисципліни гуманітарного циклу, зокрема, українська література, яка через художнє слово допомагає учням пізнати себе, оточуючих і навколишній світ, навчитися відчувати, співпереживати, робити моральний вибір, сформувати правильні ціннісні орієнтири.

Гуманістичний характер літературної освіти зумовлює звернення до вічних тем – любові, добра, справедливості, свободи, взаємодопомоги. Формування таких духовних цінностей в учнів передбачає не лише ознайомлення з гуманістичними ідеями, а й глибоке переживання прочитаного, осмислення життєвих ситуацій, вияв емоційної співучасті та здатності до співпереживання.

У сучасній українській освіті формування гуманістичних цінностей та світоглядних орієнтирів учнів здійснюється відповідно до оновлених нормативних документів, зокрема – Державного стандарту базової середньої освіти (2020) ¹. У ньому чітко окреслені ключові ціннісні орієнтири, що мають реалізовуватись через освітній процес. До них належать:

- повага до особистості учня та визнання його вибору, досвіду, прагнень;
- підтримка пізнавального інтересу та критичного мислення;
- утвердження академічної доброчесності, чесності, співпереживання та взаємоповаги;
- розвиток самостійності, ініціативності та культури здорового способу життя;
- плекання патріотизму, громадянської позиції, відповідального ставлення до довкілля;
- створення безпечного освітнього середовища без дискримінації.

Ці принципи безпосередньо пов'язані із завданнями літературної освіти, адже саме художні твори здатні пробуджувати глибокі моральні орієнтири, сприяти формуванню світоглядної позиції та вихованню здатності до емоційної рефлексії. У цьому контексті особливої ваги набуває творчість сучасних українських письменників, які у своїх текстах художньо осмислюють трагічні, але водночас гідні сторінки новітньої історії України.

¹ Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п> (дата звернення: 20.04.2025).

Серед таких митців вирізняється Павло Вишебаба – поет, громадський діяч, екоактивіст, волонтер, учасник бойових дій. Його поетичне слово – це відображення внутрішнього світу сучасної людини, загартованої війною, але здатної любити, мріяти й залишатися людяною. У своїх віршах автор порушує теми життя і смерті, болю втрати, свободи, внутрішньої відповідальності, чесності та надії, що робить його творчість надзвичайно цінною для педагогічного аналізу та формування гуманістичного світогляду учнів, виховання у них високих моральних і духовних якостей.

Тож цілком закономірним є те, що поезію «Доньці» та оповідання «Марсіани» було включено до модельної навчальної програми з української літератури для 7 класів за редакцією Олександра Заболотного, Ольги Слоньовської й Івонни Ярмольської¹. Таким чином, ті заклади загальної середньої освіти, які оберуть цю програму, будуть вивчати ці два твори.

Укладачі програми слушно вказують, що головними завданнями вивчення української літератури в закладах загальної середньої освіти є:

- розвинути стійку потребу читати надбання класичної та сучасної української літератури, здатність осмислено сприймати прочитане, уміння
- критично оцінювати, інтерпретувати літературні твори й висловлювати про них свою думку;
- сформувати почуття патріотизму та розуміння того, що українська література – частина світового літературного надбання, уписана в європейський контекст (на рівні вираження гуманістичних ідеалів, прагнення народу до свободи, суверенності кожної особистості, а також на рівні визначних естетичних досягнень тощо);
- навчити сприймати літературу як мистецтво слова, ставитися до неї як до національного надбання, розуміти культурну цінність творів іншого часу, толерантно ставитися до «інакшості», до відмінного від власного погляду;
- навчити використовувати духовний потенціал української літератури для національного та культурного самовираження, творчої самореалізації, для вирішення життєвих ситуацій;
- збагатити духовний світ підлітків через естетичне сприйняття творів художньої літератури;

¹ Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. (авт Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмольська І. В.). Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ugrbrB4kOaTM2MalKv55-4r4UPrbC-WT/view> (дата звернення: 20.04.2025).

- активізувати / реалізувати творчу уяву, креативне мислення, естетичний смак, комунікативні вміння;
- сформувати в підлітків потребу вести уявний діалог із творами словесного мистецтва, необхідність у рефлексії над думками й почуттями;
- сприяти залученню підлітків до лідерства в організації колективних справ, активній участі в житті громади з опорою на критичне й
- аналітичне мислення, емоційний інтелект, на здобуті літературні знання й набуті комунікативні вміння;
- розширити кругозір і збагатити словниковий запас підлітків¹.

Згадані твори Павла Вишебаби є чудовим літературним матеріалом для реалізації наведених завдань. Адже у вірші «Доньці» поет через образну мову, прості, але глибокі рядки розповідає про свою доньку, відчуття батьківської любові, відповідальності та біль розлуки, що викликаний війною. Цей текст надзвичайно зворушує учнів, сприяє розвитку емпатії, допомагає осмислити складні емоційні стани героїв та реальних людей, що переживають війну. У свою чергу оповідання «Марсіяни», що порушує питання війни, формує сприйняття реальності дітьми, наголошує важливості гуманізму й віри у добро навіть у найтрагічніших обставинах. Його використання в освітньому процесі є доцільним для формування моральної чуйності, здатності співпереживати та критично мислити.

Твори Павла Вишебаби вже використовуються в освітній практиці: на уроках української літератури, у позакласному читанні, під час проведення виховних заходів. Вони дозволяють реалізувати концепцію особистісно орієнтованого навчання, де учень не просто читає, а проживає текст. Відповідно до Концепції літературної освіти, ключовими аспектами шкільного літературного аналізу є здатність до емоційного відгуку, морально-етичної оцінки персонажів і ситуацій, а також особистісної інтерпретації твору².

Поезія Павла Вишебаби відповідає цим вимогам: вона щира, глибока, зрозуміла сучасному учневі, спонукає до осмислення війни не лише як історичного явища, а як людської трагедії й морального випробування. Його вірші сприяють формуванню емпатії, здатності відчувати біль іншого, розуміти глибину внутрішньої боротьби, яку веде кожен герой.

¹ Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. (авт Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмольська І. В.). Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/1ugrbrB4kOaTM2MaIKv55-4r4UPrBC-WT/view> (дата звернення: 20.04.2025).

² Концепція літературної освіти: затверджена Колегією МОН України від 29.04.2011 р. (протокол № 4/2-19). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/npa/5a1fe82d79202.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).

Збірка «Тільки не пиши мені про війну» є важливим засобом морального виховання. Вона не вимагає складного літературознавчого аналізу, але дає можливість порушити складні етичні питання — і саме тому має цінність у роботі з підлітками. Її тексти актуальні, емоційно сильні, адаптовані до сприйняття учнів.

Вивчення творчості Павла Вишебаби у школі сприяє реалізації таких освітніх завдань:

- формування моральної чуйності та відповідальності;
- виховання любові до Батьківщини, людяності, толерантності;
- розвиток навичок критичного мислення й рефлексії;
- стимулювання внутрішньої активності та духовного зростання;
- формування емоційного інтелекту та здатності до діалогу з текстом.

Інтеграція такої поезії у навчальний процес відповідає принципам компетентнісного підходу, адже дає змогу поєднувати пізнавальні, моральні й емоційні компоненти навчання. Творчість Павла Вишебаби – це не лише література, це важливий інструмент виховання особистості, здатної співчувати, мислити та діяти у світі, що змінюється.

Ефективне вивчення сучасної української поезії в школі потребує впровадження інноваційних підходів, які сприяють гармонійному розвитку особистості учня.

З метою поглибленого осмислення поетичних текстів доцільно застосовувати різноманітні методи й прийоми:

- виразне читання та декламація,
- емоційне проговорення змісту
- інтерпретаційне обговорення,
- створення асоціативних рядів.

Ці види роботи розвивають естетичне сприйняття художнього слова, емоційний інтелект, навички мовлення та критичного мислення. Вони дозволяють здійснювати обговорення творів із фокусом на аналіз гуманістичних ідей, символіки та емоційного забарвлення. Варто зосереджувати увагу на таких наскрізних темах, як:

- війна й мир,
- людяність,
- любов до України,
- відповідальність за власні дії.

Асоціативні бесіди та дискусії на теми «Що для мене означає гуманізм?», «Чому важливо співпереживати?» чи «Яким має бути справжній громадянин України?» стимулюють рефлексію, сприяють формуванню етичних орієнтирів. Такі запитання

допомагають учням не лише осмислити зміст твору, а й побачити його відлуння у власному життєвому досвіді.

Творчі завдання – написання есе, відгуків, власних поетичних творів, оформлення віршів у вигляді постерів або коміксів – дають змогу учням виявити себе, проявити індивідуальність, відчувати силу слова. Наприклад, після аналізу вірша «Доньці», учні можуть створити візуальну інтерпретацію почуттів, викликаних прочитаним, у формі візуального щоденника.

Використання цифрових інструментів – ще один важливий аспект сучасного уроку. Перегляд відеозаписів авторського виконання віршів зі збірки «Тільки не пиши мені про війну» посилює емоційне враження, допомагає краще відчувати інтонацію, настрій і глибину кожного рядка. QR-коди, інтегровані в презентації або роздаткові матеріали, забезпечують оперативний доступ до відео й інших мультимедійних ресурсів, що є важливою умовою інтерактивного навчання.

Особливу увагу слід приділяти аналізу гуманістичних мотивів у поезії Вишебаби: любові до Батьківщини, гідності, права на життя, протесту проти насильства. Доцільно застосовувати методи евристичної бесіди, аналізу художніх образів і символів, та рефлексивних запитань

Поезія Павла Вишебаби, інтегрована у шкільну програму, стає не лише навчальним матеріалом, а й інструментом формування моральної свідомості, емоційної стійкості, активної громадянської позиції. Саме так література виконує свою гуманістичну місію.

Комплексний підхід до вивчення поезії Павла Вишебаби в освітньому середовищі передбачає не лише ознайомлення з текстами, а й організацію цілісного методичного супроводу: системи уроків, виховних заходів, інтегрованих занять. Практичне втілення зазначених принципів можна простежити на прикладі розробленого нами плану-конспекту виховного заходу, присвяченого творчості Павла Вишебаби, який поєднує мистецтво слова, емоційне переживання та моральне осмислення антивоєнної тематики.

Конспект виховного заходу

Тема: «Поезія, написана серцем: Павло Вишебаба і гуманістичні цінності на війні»

Мета: *предметна:* ознайомити учнів з ключовими подіями життя Павла Вишебаби, дати уявлення про особливості його поетичної творчості, зосередженої на гуманізмі, любові, відповідальності; *ключова:* розвивати вміння емоційно та логічно осмислювати сучасну поезію, аргументовано висловлювати власні думки; *загальнокультурна:* виховувати повагу до української літератури воєнного часу, розуміння цінності особистості в умовах війни; *ціннісна:* сприяти формуванню гуманістичного світогляду, емпатії, усвідомлення важливості родини, миру, моральної стійкості.

Обладнання: фотографії, відео- або аудіозапис поезії «Доньці» у виконанні автора, текст у роздатковому матеріалі, ілюстративні матеріали, фрагменти інтерв'ю поета, мультимедійна презентація (Додаток А)

ПЕРЕБІГ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Вчитель. Добрий день, дорогі учні! Сьогодні ми зібралися, щоб поговорити про незвичайну і яскраву постать сучасної української культури – Павла Вишебабу. Це поет, прозаїк, еколог, громадський діяч, доброволець, який з перших днів повномасштабного вторгнення на передовій захищає Україну не лише зі зброєю, а й словом. Його поезія – це голос нашої доби, голос болю, любові, гідності та людяності. Ми разом зануримося в тексти, які вчать бути людиною – чесною, співчутливою, справжньою.

Ведуча. Павло Вишебаба народився у місті Краматорську Донецької області. Його знають як активіста, захисника довкілля, музиканта, поета і військовослужбовця. З перших днів великої війни він добровільно пішов захищати Україну, став командиром підрозділу зв'язку. Його поезія – це документ епохи, в якому поєднано щирість, біль і глибоку людяність.

Ведучий. У 2022 році світ побачила збірка поезій «Тільки не пиши мені про війну», яка об'єднала вірші, написані на фронті. Вірші мають QR-код, що веде до відео з авторською декламацією, а також доповнений цікавими ілюстраціями. Це унікальна форма сучасного поетичного висловлювання. Вишебаба говорить голосом захисника, сина, батька, людини серед людей, що живе на межі життя і смерті, але зберігає в собі любов до світу та інших людей.

Ведуча. Тож сьогодні ми спробуємо краще зрозуміти Павла Вишебабу через його слова. Нас чекають завдання, обговорення та творчі конкурси, які допоможуть нам відчутти, що таке справжня людяність навіть у важкі часи.

Ведучий. Будьте уважні, відкриті до розмови й готові поділитись своїми думками. Отже, починаємо!

1. Усне малювання

Прослухайте вірш «Доньці» у виконанні самого автора (через QR-код або аудіо).

Які образи постали у вашій уяві?

Що ви відчували під час слухання?

Як би ви охарактеризували ліричного героя?

(Учні діляться враженнями, вчитель узагальнює відповіді)

1. Перегляд інтерв'ю Павла Вишебаби

Перегляд короткого відеофрагмента інтерв'ю поета (2–3 хвилини).

Після перегляду – бесіда:

Що вас найбільше вразило в його словах?

Яка інформація запам'ятався найбільше? Чому?

Як автор бачить роль мистецтва під час війни?

Чи перегукуються ці думки з віршами автора?

3. Уявна пресконференція з Павлом Вишебабою

(Один учень у ролі поета, інші ставлять запитання):

Що Вас надихає писати на фронті?

Чи страшно бути на фронті?

Як народжуються Ваші вірші? Чи вистачає часу для творчості на передовій?

Яку роль, на Вашу думку, має література під час війни?

(Запитання готуються вдома, у класі – імпровізована зустріч.)

4. Моя відповідь марсіанам

(Вмикають відео Павла Вишебаби, де він читає оповідання «Марсіяни»)

Послухайте оповідання «Марсіяни». Уявіть, що ви – дитина з цього садочка. Скажіть кілька речень у відповідь солдатам. Що б ви їм сказали? Що б побажали?

(учні по черзі відповідають і аналізують)

5. Робота в групах

(учні діляться на 2 групи)

1-ша група. Завдання:

Опрацюйте уривок із описом дій військових у дитячому садочку. Спробуйте визначити, які гуманістичні риси виявляють герої у своїй поведінці.

Поясніть:

Чому військові зняли взуття й почали прибирати?

Які їхні дії є проявами поваги до простору, де мають жити діти?

Що символізує музика, яка супроводжує цю сцену?

2-га група. Завдання:

Проаналізуйте фінальну сцену та уявний лист «марсіан» – як вияв мрії про людський, мирний світ. Поміркуйте, які гуманістичні сенси несе цей лист.

Поясніть:

Чому автор мріє про мультивсесвіт, де діти танцюють на цій підлозі?

Як змінився погляд військових на світ після перебування в садочку?

Чому звернення до дітей таке тепле, турботливе і з надією?

1

Заходжу в актову залу, де стоїть фортепіано, на стінах штучні квіти, рожеві стрічки та дитячі малюнки. Харків'янин Ромчик сидить серед всього цього на стільчику і взявся руками за голову:

— Хлопці, вас не накриває? Мене накриває! Цього всього не має бути. Тут мають бавитись діти, а не ми — ходити з автоматами. Ми зараз тут все зіпсуємо.

У всіх подібні до Роми відчуття і ми як не хотіли повечеряти і лягти спати, приймаємось до справи. Насамперед всі знімають взуття. Знаходимо пилосос і ганчірки для підлоги та прибираємо те, що ми вже встигли натоптати. Скручуємо килими, складаємо в бік іграшки та білизну, щоб раптом нічого не вимазати.

У пам'яті назавжди відбивається така картина. Я зробив свою частину роботи і граю хлопцям на фортепіано випадковий саундтрек до цього сюрреалістичного дійства. Під музику кипить робота — хтось складає пилосос, хтось замітає, хтось несе тазик з ганчіркою, інший підбирає на підвіконня штори, ще один скручує килими. Фінальний акорд — і ми розкладаємо спальники під намальованим вогнищем тата Карло.

2

Ці стіни, що звикли до тихого дитячого посапування, невдовзі починають аж здригатись від чоловічого храпу всіх можливих тональностей.

Пам'ятаю, що перш ніж провалився у сон, подумалось, що за цим намальованим вогнищем на стіні можуть бути двері в один з варіантів мультивсесвіту, в якому на цій підлозі не сплять військові з автоматами під головою, а вчать черговий танок діти, готуючись до "Свята весни".

Ми не встигли залишити записку-відповідь їй пошкодували. Але якби змогли, написали б таке: "Дорогі діти, до вас прилітали марсіани. Вибачте, що з необачності зламали одне підвіконня, серед наших марсіанських інструментів не було таких, щоб полагодити. Все інше прибрали, як для своїх дітей. Якщо ви читаете це, значить на Землі закінчилась війна і ми повернулись на Марс. Мріємо залетіти до вас в гості на концерт в актовій залі, так що готуйтеся добре!".

6. Знайдіть цитату

Оберіть цитату з вірша «Доньці» або оповідання «Марсіяни», яка найбільше вас вразила. Зачитайте її вголос. Поясніть, чому саме вона стала для вас значущою, які емоції викликала.

7. Коло думок «Я беру з собою...»

– Учні по черзі завершують фразу: «Після цього уроку я беру з собою...» (думку, емоцію, спогад, натхнення, образ тощо)

Ведучий. Ми говорили про війну – але не тільки. Ми говорили про любов, про родину, про пам'ять, про силу бути собою. Бо саме ці речі надають сенсу навіть найтемнішим часам. У кожному рядку Павла Вишебаби живе турбота про близьких, біль за втрати, ніжність до рідної землі. Його слова пронизані відчуттям глибокого зв'язку з тими, хто поруч, і з тими, кого вже немає, але пам'ять про них – жива.

Павло Вишебаба – це символ того, як важливо залишатися людяним навіть тоді, коли світ навколо стає нелюдським. Його поезія нагадує нам, що навіть на фронті, в окопах, серед вибухів і тиші між боями – є місце для любові, для вірності, для щирого слова. Це не слабкість – це сила. Сила серця, яке не озлобилося, не втратило здатності співпереживати.

Ведуча. Нехай ці слова залишаються з нами надовго. Бо вони – не про далеке. Вони – про наше сьогодення. Про те, ким ми є і ким можемо бути. Про нашу здатність зберігати людське обличчя в нелюдських обставинах. Можливо, після сьогоднішньої зустрічі хтось

із нас напише свій вірш. А хтось просто подзвонить додому. Обійме близьку людину. Подякує. Посміхнеться незнайомцеві. І саме це буде справжньою перемогою людяності.

Заключне слово вчителя

Поезія Павла Вишебаби – це не просто тексти. Це світогляд, це боротьба, це приклад гуманізму в умовах нелюдського. Це уроки, які ми можемо винести з чужого досвіду – і зробити їх своїми. Через його вірші ми чуємо голос тих, хто захищає нас щодня, але не втрачає людяності. Ми бачимо, як сильна людина може бути ніжною, як любов і біль співіснують у кожному слові.

Таким чином, твори Павла Вишебаби є чудовим художнім матеріалом для формування гуманістичних цінностей та світоглядних орієнтирів учнів закладів загальної середньої освіти. Розроблений нами виховний захід спрямований на ознайомлення учнів з особистістю та творчістю Павла Вишебаби і розкриває, як майстерно поет і прозаїк прищеплює читачам кращі моральні цінності й принципи. Запропонований у розділі захід містить цікаві завдання та проблемні запитання, які змусять учнів задуматися над моральними й етичними проблемами та сформуують у них гуманістичний світогляд.

ВИСНОВКИ

Павло Вишебаба – один із найяскравіших представників сучасної української поезії воєнного часу. Його поетичні тексти є своєрідною формою емоційної й моральної відповіді на реалії сьогодення. У своїх віршах автор поєднує особисті переживання з національним болем, осмислюючи війну як глибоке внутрішнє випробування. У центрі його поезій людина, яка намагається зберегти гідність, любов і віру в людяність у найважчих обставинах. Саме це надає його творам гуманістичного звучання, що робить їх надзвичайно актуальними для сучасного суспільства.

У межах нашого дослідження було проаналізовано збірку «Тільки не пиши мені про війну». Виявлено, що ключовими темами творів є боротьба, любов, втрата, батьківство, відповідальність, віра й надія. Поет уникає опису батальних сцен, натомість зосереджується на внутрішньому стані ліричного героя, який прагне зберегти внутрішню рівновагу, емпатію та моральну чистоту попри війну. Такий підхід надає його поезії глибини, емоційного впливу та автентичності.

Аналіз віршів «Доньці», «Мамі», «Сторіччя біженців», «Моє покоління», «Марсіани» дав змогу виявити ключові мотиви й художні прийоми, властиві поезії Вишебаби: емоційна щирість, символічність, використання фольклорних і біблійних образів, глибока моральна напруга, що постійно супроводжує ліричного героя. Поезія Вишебаби поєднує естетику з глибоким сенсовим навантаженням, що надає їй особливої актуальності та впливовості в сучасному українському культурному просторі.

Особливу увагу в дослідженні приділено питанню педагогічного потенціалу творчості Вишебаби. Його поезія ефективна для формування гуманістичного світогляду учнів: вона пробуджує емоції, сприяє моральній рефлексії, формує ціннісні орієнтири, серед яких свобода, гідність, любов до Батьківщини, відповідальність і толерантність. Твори поета органічно інтегруються у навчальний процес, оскільки вона відповідає віковим особливостям старшокласників і дає змогу працювати як із художньою формою, так і з глибоким змістом.

Методичні прийоми роботи з поезією Вишебаби (декламація, перегляд відеопоезії, створення ілюстрацій, написання есеїв, обговорення прочитаного) створюють умови для активної участі учнів у процесі осмислення художнього тексту. Використання цих творів під час уроків української літератури чи виховних заходів відкриває нові горизонти для морального, патріотичного й гуманістичного виховання.

З огляду на біографічний контекст автора, його позицію як захисника, активного громадянина, природоохоронця, поезія Вишебаби має додаткову переконливість і силу

впливу на учнів. Коли учень розуміє, що слова вірша написані людиною, яка на власному досвіді пережила те, про що пише і тому емоційний ефект значно посилюється. Саме це сприяє формуванню довіри до літератури як джерела моральної сили й життєвої опори.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити такі узагальнення:

- поетичні твори Павла Вишебаби розкривають глибоко гуманістичні сенси й сприяють формуванню моральної свідомості;
- його поезія є ефективним засобом морального і патріотичного виховання учнів;
- залучення творчості Вишебаби до шкільного навчання й виховного процесу є доцільним та ефективним засобом формування гуманістичного світогляду;
- педагогічне використання його творчості у школі сприяє глибшому осмисленню питань добра, обов'язку, свободи, відповідальності, любові до людини і Батьківщини;
- включення таких текстів у навчальний і виховний процес дозволяє зробити уроки літератури не лише пізнавальними, а й значущими для кожного учня.

Отже, творчість Павла Вишебаби – це не лише цінний літературний феномен, а й вагомий ресурс у вихованні молодого покоління. У ній закладено потенціал для формування зрілої, свідомої, здатної до співпереживання особистості. Саме тому використання його поезій у навчальному процесі є важливим кроком у побудові системи гуманістичної освіти в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Виходить книжка свідчень жінок про війну, які збирала Вікторія Амеліна // Читомо. 2024. Режим доступу: <https://chytomo.com/vyjde-drukrom-knyzhka-viktorii-amelinoi-war-justice-diary-looking-at-women-looking-at-war/> (дата звернення: 19.03.2025).
2. Вишебаба П. Vyshebaba & KOLA. Доньці. YouTube. 2022. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=EVnqSP7aRzk> (дата звернення: 25.03.2025).
3. Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Видання друге, доповнене. Київ: Видавництво Однієї Книги, 2023. 120 с.
4. Гальчук О. Поетичні варіації теми «батько і донька» в сучасній українській ліриці // Вісник науки та освіти. 2025. №1(31). С. 227. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51132/1/O_Halchuk_Visnyk_2025.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
5. Гальчук О. Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.22.2> (дата звернення: 15.03.2025).
6. Гончарова Є. Павло Вишебаба про вірші, схід та дітей у війні // Схід Now . 2023. Режим доступу: <https://shidnow.com.ua/pavlo-vyshebaba-pro-virshi-shid-ta-ditej-u-vijni/> (дата звернення: 23.03.2025).
7. Горlach П. Книжку Лука Гардінга про війну в Україні презентують у Києві // Суспільне Культура. 2023. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/520921-knizku-luka-gardinga-pro-vijnu-v-ukraini-prezentuut-u-kievi/> (дата звернення: 19.03.2025).
8. Де служить та чим займається поет і військовий Павло Вишебаба // Український тиждень. 2023. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/de-sluzhyt-ta-chym-zajmaetsia-poet-i-vijskovyj-pavlo-vyshebaba-ukrainskyj-svidok/> (дата звернення: 23.03.2025).
9. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Жадан С. Інтернат: роман. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2017. 336 с.
11. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмольська І. В. Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ugrbrB4kOaTM2MalKv55-4r4UPrbC-WT/view> (дата звернення: 20.04.2025).
12. Качковська Я. «Дивлячись на жінок, які дивляться на війну» Вікторії Амеліної: перші відгуки на незавершену книгу від західних критиків // Суспільне Культура. 2025. Режим

- доступу: <https://suspilne.media/culture/945919-divlasis-na-zinok-divlasis-na-vijnu-viktorii-amelinoi-svidcenna-zahit-vijni-ta-borotba-za-spravedlivist/> (дата звернення: 19.03.2025).
13. Книги комбатантів про війну найбільше цікавлять читачів // Газета ФП. 2023. Режим доступу: <https://gazeta-fp.com.ua/news/knigi-kombatantiv-pro-vijnu-najbilshe-tsikavlyat-chitachiv> (дата звернення: 18.03.2025).
 14. Концепція літературної освіти: затверджена Колегією МОН України від 29.04.2011 р. (протокол № 4/2-19). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/npa/5a1fe82d79202.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).
 15. Копитко В. «Пишу від імені тисяч військових». Що відомо про бійця ЗСУ і поета Павла Вишебабу // РБК-Україна. 2024. Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/pishu-vid-imeni-tisyachi-viyskovih-shcho-1729169950.html> (дата звернення: 15.03.2025).
 16. Куришко Д. Жадан про "Інтернат": приводячи війну у дім, ти ризикуєш втратити багато: інтерв'ю // BBC News Україна. 2017. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504> (дата звернення: 19.03.2025).
 17. Лалюк О. Тема війни у fiction і non-fiction літературі // Artes liberales. Режим доступу: <https://philology.ucu.edu.ua/ostap-laliuk-tema-viyny-u-fiction-i-non-fiction-literaturi/> (дата звернення: 18.03.2025).
 18. Лебідь Н. Євген Положий: «Я був свідомий, що в окупації мені не пробачать правди в романі «Іловайськ» // Центр політичного консалтингу. 2023. Режим доступу: <https://cpc.com.ua/articles/evgen-polozhiy-ya-buv-svidomiy-scho-v-okupacii-meni-ne-probachat-pravdi-v-romani-ilovaysk> (дата звернення: 18.03.2025).
 19. Любка А. Війна з тильного боку // Varosh. 2024. Режим доступу: <https://varosh.com.ua/> (дата звернення: 19.03.2025).
 20. Любка А. Війна з тильного боку. Чернівці: Meridian Czernowitz. 2024. 280 с.
 21. Маліцька А. Відеопоезія Павла Вишебаби: інтермедіальний аспект. Режим доступу: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/323/8897/18601-1?inline=1> (дата звернення: 16.03.2025).
 22. Мимрук О. Воєнна література – тепер це і є укрсучліт // Читомо. 2023. Режим доступу: <https://chytomo.com/voienna-literatura-teper-tse-i-ie-ukrsuchlit/> (дата звернення: 18.03.2025).
 23. Офіційний YouTube канал Павла Вишебаби. Vyshebaba & alyona alyona. Моє покоління. 2024. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=iSxTCh1YFgw> (дата звернення: 16.03.2025).

24. Пилинський М. Політичний аспект концепту «свобода» у творчості Павла Вишебаби // Синопис: текст, контекст, медіа, 30(1), 9–14. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.1.2> (дата звернення: 15.03.2025).
25. Положій Є. Іловайськ: розповіді про справжніх людей. Харків: Фоліо, 2015. 378 с.
26. Сатарова І. Валерій Ананьєв: «Сліди на дорозі» – не про війну» // i-ua.tv. 2018. Режим доступу: <https://i-ua.tv/society/14269-valerii-ananiev-slidy-na-dorozi-ne-pro-viinu> (дата звернення: 19.03.2025).
27. Смерека Є. 13 книжок про війну в Україні, написаних військовими. 2022. Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20248521-13-knizhok-pro-vijnu-v-ukrayini-napisanih-vijskovimi> (дата звернення: 19.03.2025).
28. Тільки не пиши мені про війну... // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. С. та О. Русових. 2023. Режим доступу: <https://libkor.com.ua/news/5650-tilki-ne-pishi-meni-pro-viinu> (дата звернення: 24.04.2025).
29. Тополя Н. Юрій Шаповал – чесний художник, що не йде за модою, пише життя і війну // Решетилівщина.UA. 2023. Режим доступу: <https://resh.news/news/1040/> (дата звернення: 26.03.2025).
30. У короткому списку премії Орвелла 2024 – книга про російсько-українську війну, що вийде друком у Видавництві Старого Лева! // Видавництво Старого Лева. 2024. Режим доступу: https://starylev.com.ua/news/u-korotkomu-spysku-premiyi-orvella-2024-knyga-pro-rosiysko-ukrayinsku-viynu-shho-vyyde-druk-om-u-vydavnyctvi-starogo-leva-1?srltid=AfmBOopanLRjmzHZbfOR4xpcfK4_emaBy5lmrDZ-ImKJJ8-VrwuysMID (дата звернення: 19.03.2025).
31. Українські письменники на війні // Український інститут. 2023. Режим доступу: <https://ui.org.ua/artists/pavlo-vyshebaba/> (дата звернення: 25.03.2025).
32. Фешук В. Океани киплять від співу: 11 віршів про війну від закордонних поетів. Читомо. 2022. Режим доступу: <https://chytomo.com/okeany-kypliat-vid-spivu-11-virshiv-pro-vijnu-vid-zakordonnykh-poetiv/>
33. Чех А. Точка нуль: збірник есеїв. Харків: Віват, 2017. 224 с.

SUMMARY

Pavlo Vyshebaba is one of the most important voices in contemporary Ukrainian poetry shaped by war. His poems are an emotional and moral reaction to today's tragic reality. He combines personal experiences with collective national pain, presenting war as an inner test of human strength, dignity, and compassion.

This thesis explores his poetry collection "Just Don't Write Me About the War", focusing on central themes such as love, loss, fatherhood, responsibility, and hope. Rather than depicting battles, the poet emphasizes the emotional state of the lyrical subject, striving to preserve empathy and moral balance. This makes his work emotionally intense and humanistically meaningful.

The analysis of selected poems reveals key motifs and techniques in Vyshebaba's poetic style: emotional sincerity, symbolism, folklore and biblical references, and strong ethical tension. His poetry combines artistic form with deep personal and social reflection.

A special focus is placed on the educational value of his work. Vyshebaba's poetry encourages students to reflect on moral questions and develop values like dignity, freedom, patriotism, and tolerance. It fits well into the school curriculum and is accessible to teenagers.

Effective teaching methods include reading aloud, watching video poetry, creating illustrations, writing essays, and classroom discussions. These activities help students engage more deeply with the texts and their messages.

Considering the author's real-life experience as a soldier and activist, his poems gain extra authenticity and emotional power. This helps young readers better understand the importance of literature as a source of strength and humanity.

In summary, Vyshebaba's poetry is not only a significant literary achievement, but also a powerful educational tool for shaping a humanistic worldview among young students.

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Звонар Антоніна

Науковий керівник / Експерт

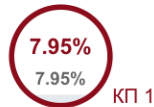
Автор Наталка Лібак

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

11421

Кількість слів

84422

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Зверніть увагу, що при автопереведенні редакційні зміни могли бути втрачені. Щоб перевірити можливі спроби маніпулювання текстом, подивіться, будь ласка, звіт про подібність вихідного тексту.

Заміна букв	Б	1
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	a	26

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://content.e-schools.info/pivnischool/library/2.4._%D0%9D%D0%9F_7%D0%BB_2_%D0%B3%D0%BE%D0%B4_%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%9E..DOCX	184 1.61 %
2	https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504	58 0.51 %

3	https://www.lvivpost.net/kultura/n/46393	41 0.36 %	
4	https://nspu.com.ua/aktualno/divlyachis-na-zhinok-yaki-divlyatsya-na-vijnu-viktorii-amelinoi-pershi-vidguki-na-nezavershenu-knigu-vid-zahidnih-kritikov/	40 0.35 %	
5	https://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/202/4436/9992-1?inline=1	34 0.30 %	
6	https://mind.ua/publications/20248521-13-knizhok-pro-vijnu-v-ukrayini-napisanih-vijskovimi	33 0.29 %	
7	http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/34244/1/Hural.pdf	31 0.27 %	
8	https://liip.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/624/569/1773	29 0.25 %	
9	https://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/202/4436/9992-1?inline=1	24 0.21 %	
10	https://chytomo.com/okeyny-kypliat-vid-spivu-11-virshiv-pro-vijnu-vid-zakordonnykh-poetiv/	24 0.21 %	

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
------------------	-----------	--	--

з програми обміну базами даних (0.11 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	ПОГОРІВКА_ВІВЧАРИК.docx 12/6/2023 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	12 (1) 0.11 %	

з Інтернету (7.85 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://content.e-schools.info/pivnischool/library/2.4._%D0%9D%D0%9F_7%D0%BB_2_%D0%B3%D0%BE%D0%B4_%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%9E..DOCX	184 (1) 1.61 %	
2	https://gazeta-fp.com.ua/news/zbirka-tilki-ne-pishi-meni-pro-vijnu-pavla-vishebabu-udostoena-premiji-vasilya-simonenka	83 (6) 0.73 %	
3	https://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/202/4436/9992-1?inline=1	81 (4) 0.71 %	
4	https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504	58 (1) 0.51 %	
5	https://nspu.com.ua/aktualno/divlyachis-na-zhinok-yaki-divlyatsya-na-vijnu-viktorii-amelinoi-pershi-vidguki-na-nezavershenu-knigu-vid-zahidnih-kritikov/	57 (3) 0.50 %	
6	https://bzh.life.ua/plany/1718630267-amerikanske-vidavnistvo-vipustit-knigu-viktoriyi/	51 (3) 0.45 %	
7	https://liip.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/624/569/1773	51 (3) 0.45 %	
8	https://www.vyshebabu.com.ua/virshi-vyshebabu	48 (4) 0.42 %	
9	https://library.ust.edu.ua/en/article/1006	48 (3) 0.42 %	
10	http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/34244/1/Hural.pdf	42 (2) 0.37 %	
11	https://www.lvivpost.net/kultura/n/46393	41 (1) 0.36 %	
12	https://pro-ua.org/post/146987	37 (2) 0.32 %	
13	https://mind.ua/publications/20248521-13-knizhok-pro-vijnu-v-ukrayini-napisanih-vijskovimi	33 (1) 0.29 %	

14	https://chytomo.com/okeyany-kypliat-vid-spivu-11-virshiv-pro-vijnu-vid-zakordonnykh-poetiv/	24 (1) 0.21 %	
15	https://nus.org.ua/2024/02/09/opovidannya-pysmennyka-j-voyina-pavla-vyshebaby-vklyuchyly-v-shkilnu-programu/	19 (1) 0.17 %	
16	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1819?locale=en	18 (2) 0.16 %	
17	http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/18801/1/%D0%A2%D0%BE%D0%BC_3.pdf	11 (1) 0.10 %	
18	https://b1952fil6.blogspot.com/2024/11/blog-post.html	10 (1) 0.09 %	

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
------------------	-------	---------------------------------------	--